Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 7 1 5 2 1 1 2

SPOMLADANSKI ROK

SOCIOLOGIJA

Izpitna pola 2

Četrtek, 31. maj 2007 / 90 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

V tej izpitni poli so štirje tematski sklopi (štiri strukturirana vprašanja), od katerih si izberite **DVA**. Odgovarjajte le na vprašanja v okviru DVEH izbranih tem.

Odgovore vpisujte v prostore, ki so za to predvideni, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Pred njimi jasno označite naslov tematskega sklopa, ki ste si ga izbrali, in številko vprašanja, na katero odgovarjate (npr. Metode, vprašanje št. 1). Pišite čitljivo. Nečitljive rešitve in nejasni popravki se točkujejo z nič (0) točkami.

Število točk, ki jih lahko dobite, je navedeno ob vprašanjih v izpitni poli.

Vsako nalogo skrbno preberite in premislite.

Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2007

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

PRAZNA STRAN

Obrnite list.

1. DELO IN PROSTI ČAS

Vir A

Svoboda, da vse življenje obravnavamo kot eno samo podaljšano nakupovalno veselico, pomeni ukalupljanje sveta kot skladišča, prenapolnjenega s porabniškim blagom. Pri preobilju mamljivih ponudb je potencial vsakega blaga, ki prinaša užitek, hitro počrpan.

(Bauman, Z. (2002): Tekoča moderna, *cf, Ljubljana, str. 114)

Vir B

Večina premožnih delavcev sprejema svoj položaj manualnih mezdnih delavcev kot bolj ali manj stalen. … Bolj jih zanima, kako si bodo ustvarili »dobro življenje« *iz* svojih podjetij kot pa »dobro kariero« *v* svojih podjetjih.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 86)

Vir C

Zmanjševanje razlik pri izobrazbi moških in žensk vpliva za zdaj pozitivno le na posamezne aktivnosti v prostem času, medtem ko tako pri prevladujočih aktivnostih kot pri priljubljenosti posameznih aktivnosti spolne razlike ostajajo.

(Černigoj - Sadar, N. (1996): Prosti čas. V: Svetlik, I.: Kakovost življenja v Sloveniji, FDV, Ljubljana, str. 212)

Vprašanja:

1. Kateri družbeni procesi so omogočili povečanje prostega časa in razcvet potrošništva? Navedite dva.

   (2 točki)

2. Kako neomarksistični sociologi kritizirajo preživljanje prostega časa v sodobnih ekonomsko visoko razvitih družbah? Vključite v odgovor dva vidika njihove kritike. Pomagajte si z virom A.

   (3 točke)

3. S katerimi argumenti nekateri sociologi zavračajo neomarksistično kritiko? Navedite en argument in ga kratko pojasnite.

   (2 točki)

4. S katerim sociološkim pojmom označujemo odnos do dela, ko delavci vidijo svoje delo le kot vir zaslužka?

   (1 točka)

5. Katera dva vzorca odnosa med delom in prostim časom sta značilna za delavce, ki svoje delo vidijo le kot vir zaslužka za »dobro življenje« (vir B)? Navedite ju in enega predstavite.

   (4 točke)

6. Pojasnite pojme: protestantska etika dela, estetika dela in etika prostega časa.

   (4,5 točke)

7. Nekateri sociologi pojasnjujejo razlike med spoloma v preživljanju prostega časa (vir C) s spolno diferencirano socializacijo. Na kaj mislijo s tem pojmom?

   (1 točka)

2. KULTURA

Vir A

… pravila o hišnem redu v različnih evropskih parlamentih, ki se tičejo oblačenja, se razlikujejo. Ponekod nekatera oblačila izrecno dovoljujejo oziroma prepovedujejo, ponekod pa izbiro zaupajo posamezniku, za katerega se domneva, da je dovolj omikan, da ve, v čem se v službi (ne) sme prikazati … Razmišljali so, da bi odločno prepovedali kavbojke in športne copate, a so naposled spoznali, da tudi te niso več, kar so nekoč bile, ker je njihov cenovni, slogovni in estetski razpon zelo širok.

(Obleka naredi človeka, Delo, 15. 6. 2003, str. 9)

Vir B

Anketirani Slovenci so v odgovorih na vprašanja, kako so zadovoljni z življenjem in delom, kako svobodno odločajo o svojem življenju in delu, kako srečni so in v vrednostnih sodbah o delu in službi, pokazali, da so blizu povprečju v raziskavo vključenih članic EU ... Za Slovence je značilen zmerno optimističen odnos do življenja in prav tako zmerno zadovoljstvo z delom, ki je v povprečju pojmovano bolj kot dolžnost do družbe kot možnost za razvoj talentov.

(Kako se spreminjajo vrednote Slovencev, Delo, 17. 10. 2005, str. 3)

Vir C

Mladinska kultura je realno v ambivalentnem položaju. Je produkt in izraz mladosti kot statusnega prehoda. Torej je nekaj prehodnega in neobvezujočega in je produkt skupinskih dejavnosti mladih pri poskusih osamosvajanja od odraslih in simbolni predelavi realnosti, ki naj podeli posameznikom trajne in splošne sestavine njihove osebne in socialne identitete. Nekako tako kot gledališka predstava, ki je minljiva, prehodna stvar, vendar skuša dati početjem in dogodkom v predstavi trajnejši, globlji simbolni pomen.

(Ule, M. (1988): Mladina in ideologija, Delavska enotnost, Ljubljana, str. 36)

Vprašanja:

1. O katerem elementu (sestavini) kulture govori vir A in o katerem vir B?

(1 točka)

2. Pojasnite razliko in povezanost elementov (sestavin) kulture, ki ste ju prepoznali v viru A in viru B.

(3 točke)

3. Navedite še dva elementa (sestavini) kulture in enega kratko pojasnite.

(2,5 točke)

4. Kaj je kulturna pluralnost in zakaj se pojavlja v modernih družbah?

(3 točke)

5. Kako bi še lahko poimenovali »mladinsko kulturo« iz vira C?

(1 točka)

6. Navedite in kratko pojasnite dve družbeni okoliščini, ki sta omogočili oblikovanje »mladinske kulture«.

(3 točke)

7. Navedite in pojasnite dva različna možna vpliva globalizacije na odnose med kulturami v sodobnem svetu.

(4 točke)

3. DRUŽINA

Vir A

Družina je zelo dober primer institucije, natančneje, več med seboj povezanih institucij.

(Charon, J. M. (2002): The meaning of sociology, Prentice Hall, Upper Saddle River, str. 199)

Vir B

Nesporno je, da se abstraktna opredelitev »družine« ne ujema z realnostjo družinskega življenja.

(Jackson, S. (1999): Families, households and domestic life. V: Taylor, S.: Sociology. Issues and debates, Macmillan, Houndmills, str. 166)

Vir C

Monogamna družina temelji na gospostvu moža z izrecnim smotrom, da se rode otroci, katerih očetovstvo naj bi bilo neizpodbitno; tako očetovstvo pa se zahteva zato, da bi ti otroci nekoč kot rodni dediči podedovali očetovo premoženje.

(Engels, F. (1975): Izvor družine, privatne lastnine in države. V: Marx, K., Engels, F.: Izbrana dela, peti zvezek, Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 264)

Vprašanja:

1. Vir A govori o družini kot o družbeni instituciji. Navedite in pojasnite, kaj sociološka opredelitev družine lahko še vsebuje.
(2 točki)

2. Navedite in pojasnite eno od pogostih dilem pri socioloških opredelitvah družine.
(2 točki)

3. Pojasnite, zakaj se v sociologiji vse bolj uveljavlja stališče, da je namesto o družini treba govoriti o družinah. (Vir B)
(3 točke)

4. Pojasnite pojem reorganizirane družine.
(3 točke)

5. Navedite eno od societalnih funkcij družine, ki jo prepoznate v viru C.
(1 točka)

6. Navedite še dve drugi funkciji družine v sodobnih zahodnih družbah in eno natančneje pojasnite.
(3 točke)

7. Ali še drži v viru C zapisana trditev, da je za monogamne družine nujno značilno »gospostvo« moža? Utemeljite svoj odgovor tako, da vključite vanj dva argumenta.
(3,5 točke)

4. EKOLOGIJA

Vir A

Uničevalni učinek, ki ga ima človek na naravni prostor, potemtakem ne izvira iz nekakšne naravne avtodestruktivnosti naše vrste, ampak iz našega kulturnega razvoja. Ker smo v dosedanjem kulturnem razvoju oblikovali kulturne vsebine, ki nas radikalno ločujejo od naravnih procesov, od katerih smo sicer odvisni, je učinek našega delovanja tako kulturno »pristran«, da je z vidika naravnega ravnovesja poguben.

(Tomc, G. (2000): Šesti čut, ZPS, Ljubljana, str. 165)

Vir B

Ekološki problemi, na dolgi rok sicer odločilni, trenutno še niso postali tako zelo eksplozivni. Seveda jih ne gre podcenjevati, četudi od časa, ko se jih je v sedemdesetih letih 20. stoletja javnost pričela zavedati, o njih kaj radi razpravljajo kot o grozeči apokalipsi … Toda če se bo stopnja gospodarske rasti iz druge polovice »kratkega dvajsetega stoletja« neomejeno nadaljevala (ob predpostavki, da je to mogoče), bo okolju tega planeta in tudi človeštvu, ki je njegov del, prizadejala nepopravljivo in katastrofalno škodo. Planeta sicer ne bo uničila ali ga naredila popolnoma neprimernega za bivanje, bo pa nedvomno povzročila spremembe modela življenja v biosferi, kjer prav verjetno ne bo več prostora za tolikšno število ljudi, kakor tudi ne za človeško vrsto, kakršno poznamo. Še več, stopnja, do katere je sodobna tehnologija povečala sposobnost naše vrste, da spreminja okolje, je takšna, da – četudi ne bi več rasla – moramo čas, ki nam je še ostal za reševanje tega problema, meriti v desetletjih bolj kot v stoletjih.

(Hobsbawm, E. (2000): Čas skrajnosti, ZPS, Ljubljana, str. 568)

Vprašanja:

1. Katero razlago vzrokov ekološke krize razpoznate v viru A?
   Navedite jo in kratko pojasnite.
   (3 točke)

2. Navedite in kratko pojasnite še dve drugi razlagi vzrokov ekološke krize.
   Pomagajte si z virom B.
   (4 točke)

3. Katera študija je močno vplivala na zavedanje o ekoloških problemih? (Vir B)
   (1 točka)

4. Na katere naravne meje rasti je opozorila ta študija?
   (3 točke)

5. Navedite dva globalna ekološka problema.
   (2 točki)

6. K čemu zavezuje države kjotski protokol iz leta 1997 in zakaj bo ta cilj težko doseči?
   (2 točki)

7. Predstavite značilnosti avtonomne ekološke etike.
   (2,5 točke)

PRAZNA STRAN